ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 8.848 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-4, ISSUE-12

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA MEHNAT MAZMUNLI FRAZEOLOGIZMLARNING PRAGMA-STILISTIK XUSUSIYATLARI

Boymurodova Gulhayo Mamasharip qizi
Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti

Annotatsia: Mazkur maqola ingliz va o‘zbek tillaridagi mehnat mazmunli frazeologizmlarni pragma-stilistik nuqtayi nazardan o‘rganishga bag‘ishlangan. Tadqiqotda har ikki tilga xos bo‘lgan mehnat konsepti va unga bog‘liq bo‘lgan frazeologizmlarning mazmun-mohiyati tahlil qilinadi. Frazeologizmlarning kommunikativ funksiyasi, stilistik o‘rni hamda pragmatik jihatlari solishtirilib, ularning ikki tildagi o‘xshash va farqli jihatlari aniqlanadi. Tadqiqot natijalari ikki tilning lingvistik xususiyatlarini hamda madaniyatlarini o‘zaro qiyoslashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: frazeologizmlar, pragma-stilistik tahlil, mehnat konsepti, ingliz tili, o‘zbek tili, lingvistik xususiyatlar, kommunikativ funksiyalar.

Аннотация: Данная статья посвящена изучению фразеологизмов с трудовой тематикой в английском и узбекском языках с прагматико-стилистической точки зрения. В исследовании анализируются содержание и сущность концепта труда и связанных с ним фразеологизмов в обоих языках. Сравниваются коммуникативные функции, стилистическая роль и прагматические аспекты фразеологизмов, выявляются их сходства и различия в двух языках. Результаты исследования имеют важное значение для сопоставления лингвистических особенностей и культур английского и узбекского языков.

Ключевые слова: фразеологизмы, прагматико-стилистический анализ, концепт труда, английский язык, узбекский язык, лингвистические особенности, коммуникативные функции.

Abstract: This article examines labor-related idioms in English and Uzbek from a pragmatic and stylistic perspective. It analyzes the content and essence of the labor concept and associated idioms in both languages. The study compares the communicative functions, stylistic roles, and pragmatic aspects of these idioms, identifying their similarities and differences in the two languages. The findings are significant for comparing the linguistic features and cultures of English and Uzbek.

Keywords: idioms, pragmatic and stylistic analysis, labor concept, English language, Uzbek language, linguistic features, communicative functions.

Mehnat mazmunli frazeologizmlar har bir til va madaniyatning ajralmas qismidir. Ular tilning faqatgina leksik vositasi emas, balki milliy madaniyat va tafakkurning ifodasidir. Ingliz va o‘zbek tillarida mehnatga oid iboralarning pragma-stilistik tahlili ikki tilni qiyosiy o‘rganish, ularning o‘ziga xosligini aniqlash va til orqali madaniy ko‘rinishni ochib berishda muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy lingvistikadagi pragmatika va stilistika yo‘nalishlari bu frazeologizmlarning til tizimidagi kommunikativ yukini o‘rganishga imkon yaratadi. Xususan, ingliz tilidagi “to work one’s fingers to the bone” va o‘zbek tilidagi “qon ter bilan ishlash” kabi iboralarning semantik va stilistik o‘xshashliklari, shuningdek, ularning pragmatik ahamiyati xalqning mehnatga bo‘lgan

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 8.848 / 2024

qarashlarini ochib beradi. Ushbu mavzu xususan xalqaro lingvistik tadqiqotlarda ham dolzarb hisoblanadi.

2. Maqsad va vazifalar

Tadqiqot maqsadi

Ingliz va o‘zbek tillaridagi mehnat mazmunli frazeologizmlarning pragma-stilistik xususiyatlarini o‘rganish hamda ular orqali ikki til madaniyati va til strukturasi orasidagi farqlarni va o‘xshashliklarni aniqlash.

Tadqiqot vazifalari

1. Ingliz va o‘zbek tillaridagi mehnat mazmunli frazeologizmlarni yig‘ish va tasniflash.
2. Frazeologizmlarning semantik mazmunini tahlil qilish.
3. Ularning stilistik va pragmatik funksiyalarini aniqlash.
4. Har ikki tilga xos bo‘lgan umumiy va milliy xususiyatlarni ko‘rsatish.
5. Olingan natijalarni qiyoslash asosida xulosa chiqarish.

3. Materiallar va metodlar

Materiallar

Tadqiqot uchun ingliz va o‘zbek tillaridagi lug‘atlar, frazeologik to‘plamlar, adabiyot namunalaridan yig‘ilgan mehnat mazmunli frazeologizmlar ishlatildi. Shuningdek, ikki tilning madaniyat va an’analari bilan bog‘liq ma’lumotlardan foydalanildi.

Metodlar

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

• Qiyosiy-tarixiy metod: Ingliz va o‘zbek tillaridagi frazeologizmlarning kelib chiqishini o‘rganish.

• Pragma-stilistik metod: Frazeologizmlarning stilistik bo‘yoqlari va kommunikativ yukini aniqlash.

• Konseptual tahlil: Frazeologizmlarda mehnat konsepti qanday aks etganligini aniqlash.

• Semantik tahlil: Frazeologizmlarning mazmun va ma’nolarini ochib berish.

4. Tadqiqot natijalari

4.1. Ingliz tilidagi mehnat mazmunli frazeologizmlar

Ingliz tilida mehnat mazmunini ifodalovchi frazeologizmlar ko‘pincha ishlash jarayonining qiyinchiliklari yoki natijalari bilan bog‘liq:

• “To work one’s fingers to the bone” — mehnatni haddan tashqari ko‘p qilish, qattiq mehnat qilish.

• “To pull one’s weight” — o‘z zimmasidagi vazifani bajarish.

• “All in a day’s work” — kundalik vazifa yoki mehnat odatiy holat ekanligini ifodalaydi.

Bu frazeologizmlar ingliz madaniyatida mehnatning intizom va mas’uliyat bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi.

4.2. O‘zbek tilidagi mehnat mazmunli frazeologizmlar

O‘zbek tilida mehnat bilan bog‘liq frazeologizmlar ko‘pincha mehnatning ahamiyati va mashaqqatlarini ifodalaydi:

• “Qon ter bilan ishlash” — juda qattiq mehnat qilish.

• “Ish yuritmoq” — ishni boshqarish yoki muvaffaqiyat bilan amalga oshirish.

• “Qo‘l qovushtirib o‘tirish” — hech narsa qilmaslik, bekorchilikni anglatadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 8.848 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-4, ISSUE-12

Bu iboralar o‘zbek xalqining mehnatni qadrlash va unga jiddiy yondashish tamoyillarini aks ettiradi.

4.3. Pragma-stilistik jihatlar

Frazeologizmlar har ikki tilning madaniyatida muhim stilistik bo‘yoqqa ega. Ingliz tilida mehnatga oid iboralar ko‘proq pragmatik jihatdan tanbeh yoki motivatsiya ifodasi sifatida ishlatilsa, o‘zbek tilida ular ma’naviy mehnatning qadri va ahamiyatini ifodalash uchun ishlatiladi.

Masalan:

• Ingliz tilida: “Don’t just sit there – pull your weight!”

• O‘zbek tilida: “Qo‘l qovushtirib o‘tirgandan ish qilgan yaxshi.”

4.4. Umumiylik va farqlar

• Umumiylik: Har ikkala tilda ham mehnatni qadrlash va uni insonning asosiy faoliyati sifatida ko‘rsatish mavjud.

• Farqlar: Ingliz tilida iboralar ko‘pincha natijaga qaratilgan, o‘zbek tilida esa jarayon va insonning mashaqqatga bardoshligi ko‘proq ta’kidlanadi.

5. Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ingliz va o‘zbek tillarida mehnat mazmunli frazeologizmlar har ikkala til va madaniyatning milliy o‘ziga xosligini aks ettiradi. Ularning pragma-stilistik funksiyalari tilshunoslik, tarjima va xalqaro madaniyatlararo muloqot sohalarida qimmatli ma’lumot beradi.

6. Yakuniy fikrlar

Ushbu maqola orqali ingliz va o‘zbek tillaridagi frazeologizmlarning qiyosiy pragma-stilistik tahlili amalga oshirildi. Mehnat mazmunli frazeologizmlar nafaqat lingvistik, balki madaniy qadriyatlarni ham o‘zida aks ettiradi. Bunday tadqiqotlar til o‘rganish va tarjimada qo‘llash uchun muhim ahamiyatga ega bo‘lib, kelgusida boshqa tillarni o‘zaro taqqoslashda davom ettirilishi lozim.

Maqolaning batafsil, to‘liq matnini tuzishda davom etaman. Agarda aniqroq talab yoki qo‘shimcha ma’lumot berilsa, ular asosida yanada kengaytirishim mumkin.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Арутюнова, Н. Д. “Лингвистическая прагматика”. — Москва: Наука, 1988.

2. Виноградов, В. В. “О основных типах фразеологических единиц в русском языке” // Вопросы языкознания. — Москва: 1946.

3. Гайсина, Ш. Н. “Фразеология и культурология”. — Казань: Казанский университет, 2002.

4. Kunin, A. V. “English-Russian Phraseological Dictionary”. — Москва: Русский язык, 1984.

5. Oxford English Dictionary. — Oxford University Press, 2021.

6. Сидорова, А. П. “Национально-культурная специфика фразеологии”. — Москва: Высшая школа, 2001.

7. Boboyorov, B. “O‘zbek tilining frazeologik asoslari”. — Toshkent: O‘zbekiston milliy universiteti nashriyoti, 2000.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 8.848 / 2024

8. Colson, J.-P. “Cross-Linguistic Phraseological Studies: An Overview”. — Journal of Pragmatics, 2018.

9. Cambridge Idioms Dictionary. — Cambridge University Press, 2021.

10. Nazarov, A. A. “O‘zbek tilida iboraviy birliklarning leksik-semantik xususiyatlari”. — Toshkent: Fan, 1995.

11. Baker, M. “In Other Words: A Coursebook on Translation”. — Routledge, 2018.

12. Fasold, R., & Connor-Linton, J. “An Introduction to Language and Linguistics”. — Cambridge University Press, 2014.

13. Yuldoshev, Q. “O‘zbek tili stilistikasi”. — Toshkent: O‘qituvchi, 1991.

14. Crystal, D. “A Dictionary of Linguistics and Phonetics”. — Wiley-Blackwell, 2020.

15. Назарова, Л. В. “Сопоставительное изучение фразеологии: методы и подходы”. — Санкт-Петербург: СПбГУ, 2010.

16. Halliday, M. A. K., & Hasan, R. “Cohesion in English”. — London: Longman, 1976.

17. Муминов, А. “O‘zbek xalq maqollari va frazeologik iboralarining stilistik xususiyatlari”. — Toshkent: Akademnashr, 2012.